

עיתונות המחתרת בגטו ורשה אודות גירושים ברחבי פולין לקראת

השמדה

מעמק הבכא

טלושץ' (Tłuszcz)¹. ביום שלישי בליל שבין ה-25-26 במאי, בשעה ארבע לפנות בוקר הוקפה העיירה על ידי ז'נדרמים והוחל בגירוש כל היהודים, מקטן ועד גדול לשוק. כאשר נאספו בשוק כל התושבים היהודים של המקום – 600 נפש במספר – ציוו עליהם הז'נדרמים למסור את כל כספם, תכשיטים, חפצי ערך ויוצא בהם. כל אחד רשאי לשמור לעצמו זלוטי אחד. הושלכו ארצה חבילות שטרי כסף, זהב וכסף. סופר כי בשעת החיפוש מצאו הגרמנים אצל אדם שני זלוטי. יהודי זה נורה ונהרג. לאחר מכן רצחו בירייה זקנים בני 70 ויותר וילדים עד גיל עשר. נוסף לכך רצחו את כל החולים וחלק מהנשים. הנשים שנותרו בחיים הושבו בעגלות ושולחו מהעיירה לכיוון רדזימין (Radzymin). לאחר מכן החלו הגרמנים לגרש את הנשארים לכביש לרדזימין באכזריות שטנית ובפראות. משני צדי הכביש ניצבו פולנים, סרטים אדומים על זרועם, הם עסקו בקבורת כל החולים והחלשים שנורו ונהרגו בדרך. רק חלק קטן מהמגורשים הגיע לוורשה.

וולודבה (Włodawa)². במחצית השנייה של חודש מאי ערכה הגסטפו טבח נורא בעיירה. בטבח זה נורו ונהרגו למעלה מ-100 יהודים. בין הנרצחים – הצדיק מרדזין ורב המקום.³ סופר על מקרה של קידוש השם. כאשר הרוצחים שאלו צעיר יהודי היכן הרבי, הצביע הצעיר על עצמו, כדי להציל את הצדיק. רצחו אותו בו במקום.

דמבלין-אירנה (Dęblin-Irena), ריקי (Ryki) על יד דמבלין, כל היהודים גורשו משם "לכיוון בלתי נודע".⁴ רבים מהם נהרגו בדרך.

¹ עיירה במחוז ורשה בה חיו בראשית שנות העשרים כ-450 יהודים. יהודי טלושץ' גורשו מהגטו ב-27 במאי 1942. רובם נרצחו בדרך לרדזימין על ידי גרמנים ואנשי ז'נדרמיה פולנים.

² עיירה במחוז לובלין בה חיו ערב המלחמה כ-6,500 יהודים. באקציה הראשונה ב-22-23 במאי 1942 נשלחו לסוביבור ילדים, נכים וקשישים וכן קבוצה של פליטים שגורשו מווינה. האקציה השנייה נערכה באוקטובר 1942.

³ הצדיק ר' שמואל שלמה ליינר מרדזין שקרא להתנגדות לגרמנים. ראו: מנדל פייקאז', *חסידות פולין בין שתי המלחמות ובגזרות ת"ש-תש"ה ("השואה")*, מוסד ביאליק, ירושלים 1990, עמ' 125; המשורר יצחק קצנלסון הקדיש לזכרו את הפואמה "דאס ליד וועגן ראדזינר". תרגום לעברית ראו: יצחק קצנלסון, *השיר על הרבי מרדזין*, הקיבוץ המאוחד, בית לוחמי הגיטאות 1971.

⁴ עיירה במחוז לובלין שבה חיו לפני המלחמה כ-2,700 יהודים. ב-6 במאי 1942 נערכה בעיר האקציה הראשונה. כ-2,500 איש שנחבאו לאחר סלקציה גורשו ונרצחו בסוביבור. בריקי, אף היא במחוז לובלין חיו בראשית שנות העשרים כ-2,400 יהודים. גם שם נערכה האקציה ב-6 במאי 1942. כ-200 צעירים כשירים

קונסקובולה (Końskowola) ביום שישי, 8 במאי רצחו הגרמנים את רב העיירה יחד עם למעלה מ-20 יהודים ואחדים מחברי היודנרט. מודיעים גם כי הגרמנים גירשו יהודים רבים לשפת נהר הוויסלה וציוו על הרב לעשות כמעשה משה רבנו ולקרוע את המים. הם גירשו את כל היהודים והרב בראשם לתוך המים. האנשים טבעו או נורו במים. העיירה מנתה 1,300 יהודים לערך, 800 גורשו על ידי הגרמנים. ילדים עד גיל עשר וזקנים מעל גיל 60, נשלחו "לכיוון בלתי ידוע". בעיירה נותרו 500 איש, שהועסקו על ידי הגרמנים בשלושה מחנות עבודה. לאחרונה הובאו למקום 1,000 יהודים מצ'כיה וסלובקיה במקום הוקם יודנרט חדש ובו 11 איש, שישה מקומיים וחמישה "גרמניים". בימים האחרונים אחזה ביהודים בהלה חדשה, כי עומדים לגרש את כל היהודים. רבים הם הבורחים בשל כך מן העיירה.⁵

חלם (Chełm), בשבת, ב-23 במאי, תבעו הגרמנים מהיודנרט 3,000 יהודים לעבודה, אולם בידי היודנרט עלה להביא רק 1,700. הגרמנים ניצלו את הדבר כדי לבוא בחשבון עם יהודי חלם. הם האשימו את היהודים במעשה חבלה ורצחו 200 יהודים. 5,000 איש נתפסו והוגלו "לכיוון בלתי-נודע", לפי השמועה, לעבודת ביצורים בברנוביצה (Baranowice).⁶

מיינדזיץ פודלסקי (Międzyrzec Podlaski) – בשבת 23 במאי תפסו הגרמנים 600 יהודים, גירשו אותם מהעיר ורצחו אותם. לפי הידיעות האחרונות צפוי הגירוש לכל יהודי העיירה.⁷

קרשניק (Krasnik) – במחצית אפריל גורשו מהעיר "לכיוון בלתי-ידוע" 2,000 יהודים. כפי הנראה, ניספו כולם.⁸

נשלחו למחנה העבודה בדמבלין והשאר, כ-3,000 במספר, נשלחו להשמדה בסוביבור. כפי שעולה מן הכתוב, למחנת בורשה לא הגיעו ידיעות על קיומו של מחנה ההשמדה בסוביבור.

⁵ בעיירה קונסקובולה במחוז לובלין חיו בראשית שנות העשרים פחות מ-1,000 יהודים. בקיץ 1942 עלה מספר היהודים במקום לכ-5,000 עם גירושם למקום של יהודים מעיירות סמוכות ויותר מ-1,000 פליטים שהגיעו מצ'כיה וסלובקיה. באוקטובר 1942 הגיע לקונסקובולה פלוגה מס' 3 של בטליון המשטרה 101 בפיקודו של וולגאנג הופמן (Hoffman) שרצחה את רוב היהודים במקום. ראו: Christopher R. Browning, *Ordinary Men. Reserve Police Battalion 101 and the Final Solution in Poland* (New York: Harper Collins, 1992), pp. 115-117.

⁶ עיר במחוז לובלין שבה התקיים יישוב יהודי במשך כ-700 שנה. לפני המלחמה חיו בה לפני המלחמה כ-15,000 יהודים. האקציה הראשונה בגטו התקיימה ב-22 במאי 1942; כ-3,000 יהודים גורשו להשמדה בסוביבור. אקציה שנייה נערכה ביוני 1942 והגטו חוסל סופית באוקטובר-נובמבר 1942.

⁷ עיר במחוז לובלין (מזריטש בשמה היהודי) בה חיו בראשית שנות העשרים כ-9,500 יהודים. ב-25 במאי 1942 נערכה בעיר האקציה הראשונה וכ-800 יהודים נשלחו להשמדה בטרבלינקה.

⁸ בקרשניק, מחוז לובלין, חיו בראשית שנות העשרים כ-4,200 יהודים. ב-11-12 באפריל 1942 גורשו כ-2,000 יהודים מהעיירה למחנה ההשמדה בלז'ץ.

חודל (Chodol) – בעשור הראשון של חודש מאי, נערך טבח האוכלוסייה היהודית בעיירה. רבים נהרגו בעיירה עצמה ורובם גורשו "לכיוון בלתי-נודע".⁹

שיילץ (Sielec), וויסלוויצה (Wojstlawice), וולקה ליסצ'נסקה (Wólka Liszczanska), קומוב (Kómov) (כל העיירות בסביבות לובלין), כל היהודים מהמקומות הללו הובאו למקום אחד, שממנו גורשו לחלם. בדרך רצחו הז'דרמים 600 נפש.¹⁰

אוטבוצק (Otwock) – מיד לאחר הפסח החלו הגרמנים במרדף פרוע אחר יהודי אוטבוצק, אשר נמשך ללא הפסק עד שבועות. הם חטפו ברחובות ובבתים יותר מ-500 יהודים אשר שולחו למחנה המוות בטרבלינקי (בטרבלינקי קיימים שני מחנות: מחנה עבודה ומחנה השמדה). חלק מהיהודים גורש למחנה העבודה. 12 איש נרצחו באוטבוצק עצמה משום שחצו את גבול הגטו ללא רשות, או משום ש"השתמטו" מעבודה. את הסוג הראשון של ה"עבריינים" רצח המפקד של אוטבוצק שליכט, את האחרים רצח מנהל משרד העבודה דיטץ.¹¹

בנדז'ין (Będzin) – מודיעים כי החל גירוש האוכלוסייה היהודית מהמקום ומערי הסביבה. לפי שעה מגרשים סוג מסוים של יהודים. אין פרטים. מצב הרוח בעיר בשפל רב.¹²

(ידיעות*, יוני 1942)

*עיתון של תנועת דרור- החלוץ

⁹ בחודל, עיירה במחוז לובלין, חיו לפני המלחמה פחות מ-1,000 יהודים. בתחילת מאי 1942 בוצע

בעיירה רצח של רוב האוכלוסייה היהודית. הנותרים הובלו לגטו באופולה.

¹⁰ בשיילץ חיו לפני המלחמה כמה עשרות משפחות יהודיות. ב-1941 חיו בה כ-450 יהודים, רובם

פליטים. ב-1942 גורשו יהודי המקום לסוביבור. בוויסלוויצה חיו בראשית שנות העשרים כ-800 יהודים. בסתיו

1942 גורשו היהודים מוויסלוויצה לוולדאוה (Włodawa) ומשם להשמדה בסוביבור.

¹¹ באוטבוצק, מחוז ורשה, חיו בראשית שנות העשרים כ-5,500 יהודים. הגירוש הראשון מהגטו

התרחש בינואר 1942. באפריל 1942 (האירוע המתואר כאן) דרשו הגרמנים 400 איש לעבודה כאשר לא

נמסר בבהירות לאן יישלחו. בסופו של דבר הם הועברו לקרצ'ב (Karczew), שם פעל מחנה עבודה עד אוגוסט

1943. ראו: צאלק פרחודניק, התפקיד העצוב של התיעוד, כתר, ירושלים 1993, עמ' 32; הגירוש הגדול של

יהודי אוטבוצק התרחש ב-19 באוגוסט 1942. אז נמצאו בגטו כ-12,000 יהודים וכ-8,000 מהם גורשו באותו

היום לטרבלינקיה. על האקציה של חודש אוגוסט בגטו ראו פרחודניק, עמ' 45-64.

¹² בבנדז'ין, מחוז קיילצה, חיו לפני המלחמה יותר מ-20,000 יהודים. גל הגירוש הראשון עבר על

יהודי עיירות קטנות בזגלמביה במאי-יוני 1942. אלפי יהודים, בעיקר משפחות עם כמה ילדים וקשישים נשלחו

לאושוויץ. הגירוש הראשון לאושוויץ של יהודים מבנדז'ין וסוסנוביץ היה באוגוסט 1942.

מקור: דניאל בלטמן (עורך), גטו ורשה - סיפור עיתונאי, יד ושם, ירושלים 2002, עמ' 406-409.